

Costuri de procesare pe articol (*Article Processing Charges – APC*)

Sumar

1. Costurile publicării.....	2
2. Practici de monitorizare a APC.....	4
3. ”Aranjamentele de transformare” (<i>transformative agreements</i>).....	6
4. Concluzii pentru Planul național pentru știința deschisă	8

1. Costurile publicării

Publicarea rezultatelor științifice a fost în mod tradițional generatoare de costuri, datorită cheltuielilor, suportate de regulă de biblioteci, legate de achiziția revistelor academice, și / sau datorită taxelor solicitate autorilor pentru a acoperi costuri editoriale precum recenziile, pregătirea manuscriselor etc. Acordurile încheiate cu marile case de edituri pentru achiziționarea de reviste – acorduri numite *Big Deals* – implică sume cheltuite în valoare de 726 mil. euro pe an din partea a 31 de consorții (academice) din 30 de țări europene, din care 72% sunt acoperite de universități, iar 475 mil. euro reprezintă partea care revine celor mai mari 5 grupuri editoriale – Elsevier, Springer Nature, Taylor & Francis, Wiley și American Chemical Society.¹

Unele reviste, cunoscute drept reviste *cu acces liber de platină* sau *diamant*, nu solicită nicio cheltuială cu publicarea.² Adoptarea tot mai largă a practicilor de publicare în acces liber a introdus o nouă variantă de costuri, mai ales în cazul marilor edituri, anume acelea care asigură publicarea în regim de acces liber în timp ce restul materialelor publicate rămân în general disponibile doar după achiziționare de către cititori (în jurnale hibrid).

Costurile de procesare pe articol (APC) se referă la taxele solicitate de unele reviste pentru a publica articolul în acces liber.³ Nivelul APC variază de la câteva zeci de dolari la peste 2.000 USD sau Euro, valoare acoperită în principal de finanțatori și universități și doar în cca. 12% din cazuri de autori⁴. (Vezi Tabel 1) În prezent, achiziția pe bază de abonament a revistelor academice coexistă cu APC în reviste *OA hibride*, ceea ce înseamnă că finanțarea publicării OA dublează de fapt costul de acces la articolele proprii (naționale).

Tabel 1 Costurile publicării în ”acces liber”

Perioada	Număr de articole	Valoare în Euro	Valoarea mediană în Euro
2015 – (iun.) 2019			

¹ European University Association (EUA), *2019 Big Deals Survey Report*, mai 2019. Disponibil la <https://eua.eu/resources/publications/829:2019-big-deals-survey-report.html>

² COPE Council, ”COPE Discussion Document: Predatory Publishing”, November 2019.

³ Marieke Guy, András Holl, ”Briefing Paper: Article Processing Charges”, PASTEUR4OA, September 2015. APC este frecvent întâlnit sub denumiri asemănătoare: Article Processing Charge sau APC, dar și Article Publishing Charge, Article Publication Charge sau Author Publication Charge.

⁴ Ibidem

2015	3.618	4.474.463	1.202
2016	18.370	32.802.770	1.544
2017	44.425	86.008.454	1.756
2018	55.918	105.420.735	1.681
2019	80.368	156.144.778	1.943

Sursa: Dirk Pieper “The impact of Springer Compact agreements on OA transformation from a data analysis perspective”, 48th LIBER Conference, Dublin, 27.06.2019.

Politicile instituționale privind OA, inclusiv față de finanțarea APC, practicate de universități, institute de cercetare și finanțatori pot fi găsite pe Registrul Mandatelor și Politicilor Depozitelor OA (ROARMAP, <http://roarmap.eprints.org>). De asemenea, există un inventar al fondurilor dedicate cheltuielilor în regim de acces liber Open Access Directory: Open Access Journal funds (http://oad.simmons.edu/oadwiki/OA_journal_funds). Un exemplu de politică editorială cu privire la OA poate fi găsit pe pagina Taylor and Francis (Open Access information, <http://www.tandfonline.com/page/openaccess/funders>).

Publicarea în OA se face de regulă prin adoptarea unui regim de licențiere de tip Creative Commons BY (CC BY), care este cea mai răspândită formă, urmată de CC BY-NC și CC BY NC-ND.⁵ Semnificația acestor licențe este următoarea:

- CC BY: Oricine este liber să copieze și să distribuie lucrarea în orice mediu cu atribuirea corectă a sursei. De asemenea, este liber să adapteze materialul publicat în orice formă și pentru orice scop, inclusiv comercial.⁶
- CC BY-NC: Licența este identică cu cea anterioară, dar nu conține și posibilitatea folosirii în scopuri comerciale.⁷
- CC BY NC-ND: Această licență păstrează din CC BY doar posibilitatea de copiere și distribuție.⁸

Răspândirea publicării OA și, în consecință, a plății APC ca mijloc de susținere financiară a acestui tip de publicare a condus însă și la multiplicarea unei categorii speciale de reviste academice numite ”reviste rapace” (*predatory journals*)⁹. Prima dată, termenul a apărut în

⁵ Katie Shamash “Article processing charges (APCs) and subscriptions - Monitoring open access costs” Jisc, May 2016

⁶ <https://creativecommons.org/licenses/by/2.0/>

⁷ <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/2.0/>

⁸ <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>

⁹ Vezi o listă și explicații la <https://predatoryjournals.com/journals/>.

contextul editorilor care exploatau modelul bazat pe plata de către autor a taxei necesare pentru publicarea online în regim OA *auriu*¹⁰. Ele au căpătat acest renume trist în lumea academică, care se extinde și la edituri, conferințe, cărți sau practici editoriale (de ex. invitarea în comitete de redacție), datorită politicilor revistei care urmăresc ”în mod sistematic publicarea oneroasă a unui conținut așa-zis academic într-un mod fraudulos sau înșelător și fără a asigura standarde de calitate.”¹¹ În aceste cazuri, promisiunea de a publica OA se face prin solicitarea unei taxe de publicare, de regulă după ce autorul este înștiințat de acceptul publicării, dar care nu acoperă servicii editoriale oneste sau corecte cu privire, de exemplu, la recenzie sau elemente de integritate academică. Există eforturi academice care sunt susținute financiar pentru a depista astfel de jurnale și a educa autorii cu privire la recunoașterea acestor practici – vezi ghidul oferit de Texas Tech University Libraries¹², proiect realizat cu sprijinul Fundației Naționale pentru Știință din SUA. Programe online dedicate servesc aceluiași scop și se impun ca repere importante în campaniile de eliminare a fraudei în publicare – vezi *Think.Check.Submit*¹³ susținută din 2019 și de Fundația olandeză OAPEN (Open Access Publishing in European Networks)¹⁴.

2. Practici de monitorizare a APC

În Europa, potrivit datelor Asociației Universitare Europene (EUA) se cheltuie 1 miliard de euro anual, în special de universități, pentru accesul la publicații, dar și la baze de date de cercetare, cărți electronice și alte resurse.¹⁵ O universitate britanică cheltuiește cca. 68.000 lire pentru publicarea OA, față de o medie de 208.000 lire, sumă medie mult ridicată datorită cheltuielilor marilor universități. Cele mai mari plăți, de exemplu, sunt făcute de University College London (UCL), cu 2,3 mil lire¹⁶. UCL se află în topul european al marilor finanțatori ai cercetării, cu sume totale cheltuite de 17 mil. euro, fiind urmată de Wellcome Trust (15,3 mil. euro) și Austrian Science Fund (13,4 mil. euro)¹⁷.

¹⁰ COPE Council, ”COPE Discussion Document: Predatory Publishing”, November 2019.

¹¹ Idem.

¹² <https://guides.library.ttu.edu/c.php?g=543301>

¹³ <https://thinkchecksubmit.org/>

¹⁴ <http://www.oapen.org/home>. Fundația OAPEN a fost înființată în 2011 pentru a sprijini tranziția la publicarea de cărți în regim deschis.

¹⁵ European University Association (EUA), *2019 Big Deals Survey Report*, mai 2019. Disponibil la <https://eua.eu/resources/publications/829:2019-big-deals-survey-report.html>

¹⁶ Katie Shamash ”Article processing charges (APCs) and subscriptions - Monitoring open access costs”, Jisc, May 2016. Datele se referă la 2014-2015.

¹⁷ <https://treemaps.intact-project.org/apcdata/openapc/>

UNIUNEA EUROPEANĂ

Programul Operațional Capacitate Administrativă
Competența face diferența!

Instrumente Structurale
2014-2020

În mod sistematic, informația cu privire la monitorizarea costurilor legate de publicare OA este oferită prin inițiativa germană OpenAPC¹⁸. Ca urmare a acestor eforturi, a devenit cunoscut faptul că există o mare varietate în ceea ce privește nivelul APC, varietate care este explicată cel mai bine dacă presupunem că aceste costuri nu au la bază costuri reale de producție (editorială), ci mai degrabă reflectă capacitatea financiară a celor dispuși să le suporte¹⁹.

Depozitul online OpenAPC urmărește să contribuie la realizarea unui mediu transparent cu privire la APC în principal prin furnizarea unui serviciu de colectare a acestui tip de date din mediul de cercetare și prin servicii de analiză a acestor date pe publicații, edituri sau țări. În prezent, proiectul oferă date de cost în privința a 98.792 de articole în reviste OA, care se ridicau la suma de 195.522.700 euro plătiți de 250 de instituții²⁰, cu o plată medie APC de 1.958 euro în jurnale OA și de 2.501 euro în jurnale hibride.²¹ O pagină web dedicată oferă posibilitatea vizualizării acestor date pe țări în măsura în care există actori ai mediului de cercetare care participă prin diseminarea informației. Un exemplu al distribuirii cheltuielilor APC în Franța, unde agregarea datelor se face colectiv prin Couperin Consortium, ne arată că cea mai mare sumă a fost plătită revistei OA *PLoS* (804.288 euro, 9,84% din costurile totale naționale) pentru 648 de articole publicate, cu APC medii de 1.241 euro.²² Pe ansamblu, cele mai importante case editoriale, după mărimea sumelor primite ca APC, sunt Elsevier (40,6 mil. euro), Springer Nature (32 mil. euro) și Wiley-Blackwell (18,9 mil. euro)²³. În cadrul Elsevier, revistele care au primit sumele cele mai mari sunt *Cell Reports*, *Current Biology* și *NeuroImage*.²⁴ Printre susținătorii inițiativei OpenAPC se află și instituții academice de cercetare și universitare din Europa de Est din Cehia (două), Ungaria (una)²⁵ și Serbia (una).

Informațiile despre cheltuielile pentru APC sunt oferite însă și individual, fie de către medii academice, de exemplu la Harvard University prin The Harvard Open-Access Publishing Equity (HOPE)²⁶, fond din care se acoperă nivele APC "rezonabile" pentru publicare în "jurnale OA

¹⁸ <https://www.intact-project.org/openapc/>

¹⁹ Katie Shamash "Article processing charges (APCs) and subscriptions - Monitoring open access costs" Jisc, May 2016

²⁰ <https://github.com/OpenAPC/openapc-de> accesat la 2.02.2020.

²¹ Datele se referă la universitățile germane și au fost publicate în "Datasets on fee-based Open Access publishing across German Institutions", Bielefeld University, Release: v3.70.3 (17.11.2019).

²² <https://treemaps.intact-project.org/apcdata/openapc/#journal/country=FRA>

²³ <https://treemaps.intact-project.org/apcdata/openapc/#publisher/>

²⁴ [https://treemaps.intact-project.org/apcdata/openapc/#publisher/Elsevier BV/](https://treemaps.intact-project.org/apcdata/openapc/#publisher/Elsevier%20BV/)

²⁵ <https://treemaps.intact-project.org/apcdata/debrecen-u/>

²⁶ <https://osc.hul.harvard.edu/programs/hope/>

eligibile²⁷, fie la casele editoriale²⁸, fie la nivel național, cum este cazul în Cehia prin proiectul Centrului Național pentru Resurse Informatice Electronice, CzechELib²⁹.

3. "Aranjamentele de transformare" (*transformative agreements*)

cOAlition S lucrează împreună cu un grup de parteneri³⁰ pentru a pune pe picioare mecanisme de identificare a platformelor și revistelor, inclusiv a înțelegerilor cu grupurile editoriale, așa numite "aranjamente de transformare" (*transformative arrangements*) care respectă principiile *Plan S*.³¹ Conform ESAC - Efficiency and Standards for Article Charges,

"Aranjamentele de transformare" sunt contracte negociate între instituții (biblioteci, consorții naționale și regionale) și casele de edituri pentru a transforma modelul de afaceri care stă la baza publicațiilor academice prin trecerea de la accesul prin taxă (abonamente) la accesul prin care editurile primesc un preț corect pentru serviciile de publicare cu acces liber".³²

Ca parte a inițiativei globale *Open Access 2020 Initiative* (OA2020) (oa2020.org), *Plan S* urmărește adoptarea unor strategii de retragere sistematică a sprijinului financiar pentru abonamente și redirecționarea acelor bani către publicații cu acces liber. Prin registrul creat în proiectul ESAC (Efficiency and Standards for Article Charges) inițiat în 2014 se poate consulta lista cu aranjamentele de transformare aplicate în prezent cu informații despre părțile semnatare, institute academice sau asociații de biblioteci și finanțatori și case editoriale), pe țări și pe reviste implicate. În Ungaria există, de exemplu, 7 aranjamente încheiate de un singur consorțiu, Centrul de Bibliotecă și Informare al Academiei Ungare de Știință.³³

Pentru moment, se estimează că revistele celor mai mari grupuri de editură vor rămâne cu un model financiar bazat pe abonamente³⁴. Există totuși inițiative care dau speranțe că obiectivul

²⁷ <https://osc.hul.harvard.edu/programs/hope/faq/#eligible-venues>

²⁸ Câteva exemple aici - <https://osc.cam.ac.uk/monographs/open-access-and-monographs/oa-monograph-costs> și aici - <https://www.e-nformation.ro/wp-content/uploads/2019/04/Author-Guide-to-Open-Access-Books.pdf>.

²⁹ <https://www.czechelib.cz/en/>

³⁰ De ex, Directory of Open Access Journals (DOAJ), Directory of Open Access Repositories (OpenDOAR), SHERPA/RoMEO, Efficiency and Standards for Article Charges (ESAC).

³¹ Cf. "Principles and implementation" la <https://www.coalition-s.org/principles-and-implementation/> (21.11.2019).

³² <https://esac-initiative.org/about/transformative-agreements/> (25.11.2019).

³³ <https://esac-initiative.org/about/transformative-agreements/agreement-registry/>

³⁴ Laura Bickel, Nicole Clasen and Ralf Flohr (2019). "2019 Open Access Days: Business models and their financial impacts for open access transformation", 13.11.2019. Disponibil la <https://www.zbw-mediatalk.eu/2019/11/2019-open-access-days-business-models-and-their-financial-impacts-for-open-access-transformation/> (18.11.2019)

impus prin *Plan S* de a opri finanțarea către revistele care sunt parte la ”aranjamentele de transformare” la 31.12.2024³⁵ va fi respectat. O universitate de mare reputație, *University of California*, a anunțat deja că nu va mai înnoi abonamentele cu Elsevier și a lansat în mai 2019 un *instrumentar de negociere* cu casele de edituri bazat pe propria experiență de negocieri cu Elsevier.³⁶ Alte abordări pleacă de la centralizarea fondurilor prin care se finanțează APC pentru a oferi o putere de negociere mărită. Așa procedează de exemplu SCOAP319 (Sponsoring Consortium for Open Access Publishing in Particle Physics), un parteneriat global care unește 3000 de organizații din 46 de țări pentru domeniul de cercetare al fizicii particulelor³⁷.

La rândul lor, marile edituri sunt deja parte a negocierilor pentru monitorizarea și controlul APC. Tabelul 2 mai jos prezintă informația pentru editura Springer în ceea ce privește acordurile numite de aceasta *Read and Publish (Springer Compact)*, prin care se permite cercetătorilor de la instituțiile naționale participante să publice în jurnale hibrid și OA la alegere dintre cele incluse pe lista negociată (cca. 1.900) fără costuri.

Tabel 2 Lista aranjamentelor de transformare la Springer Nature (Springer Compact)

Țara	Instituții partenere	Data de valabilitate
Austria	Austrian Academic Library Consortium (KEMÖ), Austrian Science Fund (FWF)	31 Decembrie 2021
Finlanda	FinELib Consortium	31 Decembrie 2020
Ungaria	N/A	31 Decembrie 2019
Germania	Projekt DEAL	continuu
Olanda	Association of Dutch Universities (VSNU), Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen (KNAW)	31 Decembrie 2021
Norvegia	Unit	31 Decembrie 2022
Polonia	N/A	31 Decembrie 2020
Qatar	N/A	31 Decembrie 2021
Suedia	Bibsam	31 Decembrie 2021
Marea Britanie	Jisc	31 Decembrie 2021

Sursa: <https://www.springer.com/gp/open-access/springer-open-choice/springer-compact>

³⁵ ”Part 3 Transformative agreements”: <https://www.coalition-s.org/addendum-to-the-coalition-s-guidance-on-the-implementation-of-plan-s/principles-and-implementation/>

³⁶ <https://osc.universityofcalifornia.edu/uc-publisher-relationships/negotiating-with-scholarly-journal-publishers-a-toolkit/>

³⁷ <https://scoap3.org/>. Nu se află niciun participant din România (<https://scoap3.org/participating-countries/>) (2.02.2020).

4. Concluzii pentru Planul național pentru știința deschisă

Costurile cu publicarea (APC) și cu accesul la publicații (prin abonamente) sunt în creștere continuă. Regimul de acces liber pentru articole, cărți sau date de cercetare implică în continuare costuri ca element cheie al noului model editorial în politica științei. Componenta de finanțare a cercetării din cadrul programelor naționale trebuie fundamentată în linia acestei orientări. Cel puțin două obiective sunt de urmărit:

(1) Stabilirea unui cadru instituțional care să colecteze și să monitorizeze costurile cu publicarea, APC, dar și alte costuri. Existența unui asemenea cadru oferă informații necesare cu privire la accesul la resursele electronice de publicare și facilitează astfel mediului academic condițiile pentru un management mai eficace al cercetării.

Experiența țărilor europene ne arată că formula instituțională poate să cuprindă fie un consorțiu, fie o singură instituție, dar indiferent de formă acestea trebuie să reprezinte, să aibă ”mandatul” mediului academic național. Misiunea instituției cheie, de exemplu, este să ”stea pe același nivel cu instituții din alte țări dezvoltate care gestionează cu succes centre naționale similare.”³⁸

(2) Participarea activă la inițiativele internaționale Open Science care au creat o rețea puternică de noduri de interes (de ex. Plan S, OpenAPC și OpenAIRE). Conform recomandărilor grupului de experți al Comisiei Europene, angajamentele internaționale trebuie să urmărească linia acceptării unor clauze de licențiere a publicării care să ”permită un control al costurilor și prețurilor, precum și monitorizării respectării celor convenite.”³⁹

Inițiativele individuale sunt foarte rare. Practica europeană arată că atingerea obiectivelor pentru aranjamente de publicare și acces la informație științifică este cel mai eficace realizată prin alinierea la proiectele și inițiativele în curs, uneori dezvoltate pe domenii specifice, altele ca parte a unor aranjamente cuprinzătoare.

³⁸ <https://www.czechelib.cz/en/>

³⁹ Expert Group to the European Commission, ”Future of scholarly publishing and scholarly communication”, 2019 (<https://doi.org/10.2777/836532>)

